

K İ T A P L A R D A N H A B E R

M. A. COOK: *Population Pressure in Rural Anatolia 1450-1600* (London Oriental Series, Volume 27), Oxford University Press 1972, 118 s.

Londra Üniversitesine bağlı "School of African and Oriental Studies" ekonomi tarihi öğretim üyelerinden M. A. Cook'un, *London Oriental* dizisinde yer alan bu kitabı, Profesör Braudel'in, 16. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda nüfus basıncının artmasına ilişkin savının doğruluğunu araştırma amacına yöneliktir. Yazar, arşivleri inceleyerek bu nüfus artışının, 16. yüzyılın ikinci yarısında Anadolu'nun toplumsal ve siyasal tarihine ışık tutup tutamayacağını araştırmaktadır. Kitabın önsözünde belirtildiği gibi, kaynak belgelerin ağır basan mali niteliği, kitapta mali sorunların geniş bir yer tutmasına yol açmıştır. Kitap şu bölümleri kapsamaktadır: *I. Bölüm*: Braudel'in Savı: Eski Kanıtlar. *II. Bölüm*: Braudel'in Savı: Yeni Kanıtlar. *III. Bölüm*: Nüfus basıncı ve Toplumsal Düzen. *Ekler I*: Araştırmalar. *II*: Nüfus. *III*: Arazi. (Kitabın bu bölümünde, Aydın Eli, Hamid Eli ve Rum Eline ilişkin araştırmalar, nüfus dağılımı, toprağın bölünmesi ve işlenmesi vb. açılarından değerlendirilmektedir). Kitabın sonuna Tablolar ve oldukça zengin bir bibliyografya ile, Aydın Eli, Hamid Eli ve Tokat Kazasına ilişkin haritalar eklenmiştir. A III-6000.

W. E. D. ALLEN: *Russian Embassies to the Georgian Kings 1589-1605* (The Hakluyt Society, Second Series No. CXXXVIII ve CXXXIX) Cambridge University Press 1970, 2 Cilt, 622 s.

W.E.D. Allen'in derleyip giriş ve açıklamalarını yazdığı bu kitap, 1580-90 ve 1604-5 yılları arasında Rus çarlarının Gürcü kırallarına gönderdikleri elçilere ilişkin belgelere dayalıdır. Bir bölümü Rus arşivlerinde bulunan ve ilk kez, Çar I. Nikola zamanında Rusya'da Gürcü araştırmalarına öncülük etmiş olan ünlü Fransız bilgini Marie-Félicité Brosset'nin incelediği bu belgeler, gerek Coğrafya bakımından, gerekse Rus yönetimi ve Rus diplomasisi konusunda bilgi vermesi açısından ilgi çekicidir. Belgeleri ilginç kılan bir başka özellik de, Kafkas ve Gürcü halklarının töre ve geleneklerine ışık tutan ve o çağa ilişkin kaynakların hiç birinde raslanmayan bilgileri kapsamasıdır. Belgelerde, Kral II. Alexander'ın öldürülmesi, Çar Boris Godunov'un kızının ve oğlunun evlenmeleriyle ilgili gizli görüşmeler gibi konular da yer almaktadır. Kitabın II. cildinde, Kafkas kral aileleri arasındaki çapraşık ilişkileri ve bu ailelerin Osmanlı ve Pers hanedanlarıyla bağıntılarını aydınlatan değerli şecere çizelgeleri bulunmaktadır. Kitapta resim ve haritalar da vardır. Kitabın I. Cildi şu bölümleri kapsamaktadır: GİRİŞ: 1. Tarihsel Bilgi. 2. Coğrafi Bilgi. 3. Kafkaslardan geçen Terek Yolu. 4. "Özgür Terek Kazakları". 5. "Terek Kenti." 6. Kuzey Kafkas Kabileleri: Çerkez ve Kabardanlar. 8. Dağıstan: Kumuk ve Kumikler, Kaytak ve Avarlar. 9. Gürcü Krallıkları. 10. Kaketi ve Rusya Ara-

sındaki İlk İlişkiler. 11. Şirvan ve Azerbeycan: Kafkasya'da Persler. *METİNLER: I. Bölüm*: Zvenigorodski ve Antonov'un Elçilikleri (1589-90). Metinle ilgili Açıklamalar. İkinci cildin içindekiler: 1590-1604 arasında Kaketi ve Katli ile Rusya Arasındaki ilişkiler hakkında not. *METİNLER: II. Bölüm*: Tatishchev ve İvanov'un Elçilikleri (1604-5). Metinle İlgili Açıklamalar. Ek Belgeler (Sovin ve Polukhanov'un Elçilikleri (1596-9). Kaynaklarla ilgili Açıklama. Şecere Çizelgeleri ve Notlar. Bibliyografya. Haritalara ilişkin notlar.

STANFORD J. SHAW: "*Between Old and New, The Ottoman Empire Under Sultan Selim III, 1789-1807*" (Harvard Middle Eastern Studies 15), Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts 1971, 535 s.

Kaliforniya Üniversitesinde Türkiye ve Yakın Doğu tarihi okutan Prof. Stanford J. Shaw, bu kitabında III. Selim dönemini, özellikle III. Selim'in reform çabalarını, bu çabaların başarısızlığını incelemektedir. Başbakanlık ve Topkapı Sarayı arşivlerinden de yararlanan yazar, 18. yüzyıl sonlarında ve 19. yüzyıl başlarında Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik, siyasal ve toplumsal koşullarına da eğilmektedir. Yazara göre, III. Selim, reform çabalarını özellikle askerî kurumların modernleştirilmesine yöneltmiş, Osmanlı geleneğine bağlı kalarak, temelde, Osmanlı kurumlarının, İmparatorluğun gücünün doruk noktasına ulaştığı dönemdeki gibi işlemlerini sağlamağa çalışmıştır. Bununla birlikte, yazarın kanısınca, Sultan Selim'in reform çabalarının başarısızlığı, Osmanlı toplum yapısının yalnızca en çok yozlaşmış öğelerinin düzeltilmesinin yeterli olmadığını göstermiş, kendisinden sonra daha geniş ve köklü reformlara yönelinmesinde etken olmuştur. Kitabın içindekiler şunlardır: *I. Bölüm*: Giriş: Reforma Hazırlık. I. Osmanlı İmparatorluğu'nun Gerilemesi. II. Bir Prens'in (Şehzadenin) Eğitimi. *II. Bölüm*: Rusya ve Avusturya ile Savaş, 1787-1792. III. I. Abdülhamit Zamanında Savaşın Kökeni. IV. 1787-1789 Seferleri. V. 1789-90 Kışı: Diplomatik Faaliyetler ve İç Gelişmeler. VI. 1790 Seferi. VII. 1791 Seferi ve Barışın İmzalanması. *III. Bölüm*: III. Selim'in "Yeni Düzeni" (Nizam-ı Cedid). VIII. Savaş Zamanı Reformları, 1789-1792. IX. İslahatçılar. X. Askerlik Alanında Reformlar. XI. Teknik Alanda Reformlar. XII. Osmanlı Donanmasının Yeniden Canlanması. XIII. Yönetmelik, Ekonomik ve Toplumsal Reformlar. XIV. Batı'ya Açılan Pencere. *IV. Bölüm*: İmparatorluğun Dağılması: İçeride Başkaldırmalar ve Dış Savaşlar, 1792-1807 XV. İmparatorluğun Dağılması, 1792-1789. XVI. Doğu Sorunu, 1792-1789. XVIII. Üçlü İttifak Savaşı, 1798-1802. XVIII. İmparatorluğun Dağılması, 1799-1806. XIX. Doğu Sorunu, 1802-1807. *V. Bölüm*: Gericiliğin Zaferi: XX. Osmanlı Reform Politikası. XXI. Başkaldırma. XII. Sonsöz: IV. Mustafa ve Osmanlı Gericiliği. XXIII. IV. Mustafa'nın Tahttan İndirilmesi. Ekler: II. Selim ve IV. Mustafa zamanındaki vezir-i âzâm, Şeyh-ül İslâm, kapudan-ı derya ve reis-i küttab'ların listeleri. Kısaltmalar. Notlar. Bibliyografya. İndeks. 10 Resim. A III 5492 b.

JACOB M. LANDAU: *The Hejaz Railway and the Muslim Pilgrimage*, Wayne State University Press, Detroit 1971, 294 s.

Kudüs İbrani Üniversitesi siyasal bilimler profesörü Dr. Landau'nun bu kitabı, Muhammet Arif'in Hicaz demiryolu tasarısına ilişkin elyazmasının İngilizce çevirisiyle Arapça metnini kapsamaktadır. Kitabın geniş önsözünde yazar, Muhammet Arif'e ve yüzyılın başlarındaki tarihsel duruma ilişkin bilgiler vermektedir. İçindekiler: Giriş. Arif'in Elyazmasının İngilizce Çevirisi. Arapça Metin. Ek Sözlük. İndeks. A III 6031.

The Cambridge History of Islam, Cambridge University Press 1970, I. Cilt (*The Central Islamic Lands*, XVIII + 815 s.), II. Cilt (*The Further Islamic Lands, Islamic Society and Civilization*, XXVI + 966 s.)

Londra Üniversitesi profesörlerinden P. M. Holt, Ann S. Lambton ve Bernard Lewis'in editörlüğünü yaptıkları ve bir uzmanlık kurulunca yazılmış olan bu kitap, İkinci Dünya Savaşı sonrası yıllarına değin 13 yüzyılı kapsayan İslam tarihini incelemektedir. Tarihi, teolojik, siyasal, ekonomik, bilimsel, askeri ve sanat yönleriyle Müslümanlığı bir bütün olarak ele alan kitabın I. Cildinde, peygamber öncesi Arabistan, Peygamber ve Abbasi Hanedanı yönetiminde doruk noktasına ulaşan Arap İmparatorluğu'nun kuruluşu, bozkır halklarının gelişi ve bunların etkisiyle İslâm tarihi ve toplumunun değişimine ilişkin incelemeler yer almakta, son bölümlerde ise, yakın çağlarda Batı'nın Müslüman ülkeler üstündeki etkileri incelenmektedir. Kitabın II. Cildi, Hint Yarımadası, Güney-doğu Asya, İspanya, Sicilya ve Afrika'da müslümanlığın gelişimini ve İkinci Dünya Savaşı sonrasına değin siyasal gelişmeleri kapsamaktadır. Son bölümde, İslâm tarihinin toplumsal ve kültürel yönleriyle uygarlığa katkıları ele alınmıştır. Kitapta, haritalar ve çoğu bugüne değin yayınlanmamış İslâm sanatına, İslâm mimarisine ilişkin resimler de yer almaktadır. Kitabın I. Cildi şu bölümleri kapsamaktadır: Giriş. *Birinci Bölüm: ARAPLARIN YÜKSELİŞİ VE EGEMENLİĞİ*. 1. İslâmiyet öncesi Arabistan (yazan: İrfan Şahid, Georgetown Üniversitesi, Washington, D.C.) 2. Muhammet (Yazan: W. Montgomery Watt, Edinburg Üniversitesi) 3. Babaerkil ve Emevi Halifeler (Yazan: Laura Veccia Vaglieri, Napoli Üniversitesi) 4. Abbasi Halifesi (Yazan: D. Sourdel, Bordo Üniversitesi). *İkinci Bölüm: BOZKIR HALKLARININ GELİŞİ*. 1. Doğu'da Halifelik Dağılışı (Yazan: B. Spule, Hamburg Üniversitesi). 2. Mısır ve Suriye (Yazan: Bernard Lewis, Londra Üniversitesi). 3. Selçuklar ve Beylikler Döneminde Anadolu (Yazan: Osman Turan, Ankara Üniversitesi). 4. Osmanlıların Ortaya Çıkışı (Yazan: Halil İnalçık, Ankara Üniversitesi). *Üçüncü Bölüm: OSMANLI DÖNEMİNDE MERKEZİ MÜSLÜMAN ÜLKELER*. 1. Osmanlı İmparatorluğunun Yükselişi (Yazan: Halil İnalçık). 2. Osmanlı İmparatorluğu'nun Parlak Dönemi ve Çökmesi (Yazan: Halil İnalçık). 3. Anadolu ve Rumeli'nde Osmanlı İmparatorluğu'nun Sonraki Dönemi (Yazan: Uriel Heyd, Kudüs İbrani Üniversitesi). 4. Mısır ve "Fertile Crescent"da, Osmanlı İmparatorluğunun Sonraki Dönemi. (Yazan: P. M. Holt, Londra Üniversitesi). 5. Safaviler Döneminde İran (Yazan: R. M. Savory, Londra Üniversitesi). 6. İran: Toplumun Bozulması (Yazan:

Ann K. S. Lambton, Londra Üniversitesi). 7. Onaltıncı Yüzyıldan Rus Fetihlerine kadar Orta Asya (Yazan: B. Spuler). Ek: Altınordu ve Halefleri (Yazan: M. E. Yapp, Londra Doğu ve Afrika Araştırmaları Üniversitesi). 8. Çarlık Rusyası ve Orta Asya Müslümanları (Akdes Nimet Kurat, Ankara Üniversitesi). *Dördüncü Bölüm: YAKIN ZAMANLARDA MERKEZİ İSLAM ÜLKELERİ*. 1. Modern Türkiye (Yazan: Kemal H. Karpat, Wisconsin Üniversitesi). 2. Arap Ülkeleri (Yazan: Z. N. Zeine, Beyrut Amerikan Üniversitesi). 3. Modern İran (Yazan: R. M. Savory). 4. Sovyetler Birliğinde Müslümanlık (Yazan: Akdes Nimet Kurat). 5. Merkezî İslâm Ülkelerinde Komünizm (Yazanlar: A. Benningsen ve C. Lemerrier-Quelquejay, Ecole Pratique des Hautes Etudes, Paris). 6. Batı'nın Siyasal Etkisi (Yazan: Dankwart A. Rustow, Kolumbia Üniversitesi, New York). 7. Ekonomik ve Toplumsal Değişim (Yazan: Morroe Berger, Princeton Üniversitesi). Hanedanlar Listesi, Bibliyografya, Açıklamalar, İndeks. *Kitabın II. Cildi* şu bölümleri kapsamaktadır: Giriş. *Beşinci Bölüm: HİNT YARIMADASI*. 1. Moğollardan Önce Müslüman Hindistan (Yazan: I. H. Qureshi, Karaşi Üniversitesi). 2. Moğollar Yönetiminde Hindistan (Yazan: I. H. Qureshi). EK: 16. Yüzyıldan 18. Yüzyıla Kadar Decca Sultanlıkları (Yazan: J. Burton-page, Londra Üniversitesi). 3. Geleneksel Toplumun Parçalanması (Yazan: S. A. A. Rizvi, Ulusal Avustralya Üniversitesi, Kanberra). 4. Hindistan ve Pakistan (Yazan: Aziz Ahmet, Toronto Üniversitesi). *Altıncı Bölüm: GÜNEY-DOĞU ASYA*. 1. 18. Yüzyıla kadar Güneydoğu Asya'da Müslümanlık (Yazan: H. J. De Graaf, Steeg). 2. Ondokuzuncu yüzyılda Güneydoğu Asya'da Müslümanlık (Yazan: William, R. Roff, Kolumbia Üniversitesi, New York). 3. Yirminci Yüzyılda Güneydoğu Asya'da Müslümanlık (Yazan: Harry J. Benda, Yale Üniversitesi). *Yedinci Bölüm: AFRİKA VE MÜSLÜMAN BATI*. 1. Onaltıncı Yüzyıla Kadar Kuzey Afrika (Yazan: Roger Le Tourneau, Aix-en-Provence Üniversitesi). 2. Onaltı ve Onyedinci Yüzyıllarda Kuzey Afrika (Yazan: R. Mantran, Aix-en-Provence Üniversitesi). 3. Sömürge Dönemi Öncesinde Kuzey Afrika (Yazan: André Raymond, Institut Français d'Etudes Arabes de Damas). 4. Sömürgeleştirme Döneminde Kuzey Afrika (Yazan: André Houschi, Nis Üniversitesi). 5. Nil Havzası Sudan'ı (Yazan: P. M. Holt). 6. Batı ve Orta Sudan (Yazan: Humphrey Fisher, Londra Üniversitesi Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu). 7. İberik Yarımadası ve Sicilya (Yazan: Ambroxio Huici Miranda, Valansiya). *Sekizinci Bölüm: İSLÂM TOPLUMU VE UYGARLIK*. 1. Coğrafi Konum (Yazan: X. de Planhol, Nancy Üniversitesi). 2. İslâm Uygarlığının Kaynakları (Yazan: G. E. von Grunbaum, Kaliforniya Üniversitesi Yakın Doğu Merkezi). 3. Ekonomi, Toplum, Kurumlar (Yazan: Claude Cahen, Paris Üniversitesi). 4. Hukuk ve Adalet (Yazan: J. Schacht, Kolumbia Üniversitesi, New York). 5. Din ve Kültür (Yazan: Louis Gardet, Collège Philosophique et Théologique, Toulouse). 6. Misticizm (Yazan: A. J. Arberry, Cambridge Üniversitesi). 7. Müslümanlıkta Yeniden Canlanma ve Reform (Yazan: Fazlul Rahman, Merkezî İslâm Araştırma Kurumu, Karaşi). 8. Edebiyat: (a) Arap Edebiyatı (Yazan: İrfan Şahid). (b) Fars Edebiyatı (Yazan: E. Yar-shater, Kolumbia Üniversitesi, New York). (c) Türk Edebiyatı (Yazan: Fahir İz, İstanbul Üniversitesi). (d) Urdu Edebiyatı (Yazan: Aziz Ahmed). 9. Sanat ve Mimarlık (Yazan: G. Fehervari, Londra Üniversitesi Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu).

10. Bilim (Yazan: G. Anawati, Institut Dominicain d'Études Orientales, Kahire).
 11. Felsefe (Yazan: S. Pines, Kudüs İbrani Üniversitesi). 12. Savaş (Yazan: V. J. Parry, Londra Üniversitesi). 13. Bilim ve Edebî Etkilerin Batı Avrupa'ya İletimi (Yazan: F. Gabrieli, Roma Üniversitesi). Hanedanlar Listesi. Bibliyografya. Açıklamalar. İndeks. A III 4767/1 ve 2.

ALESSIO BOMBACI, SOFI HURI: "*Leyla and Mejnun*, George Allen and Unwin Ltd. London, 1970, 350 s.

UNESCO'nun özel bir dizisinde yer alan bu kitap iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Alessio Bombaci, Fuzulî'nin yaşam öyküsü, eserleri ve Mecnun efsanesi üstüne geniş bilgi vermekte, Nizami'nin ve Fuzulî'nin Leylâ ile Mecnun şiirlerini karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Yüzyıllar boyunca, Arap, Fars ve Türk edebiyatında işlenmiş olan Leyla ile Mecnûn temasının, Batının Romeo ve Jülyet'i ölçüsünde ünlü olduğunu belirten Bombaci, Mecnun'un, içe dokunan bir aşk öyküsü olmaktan öte, mistiklerin Tanrı sevgisine varan, arınmış, yüceltilmiş bir aşkın simgesi olduğunu söylemektedir. Kitabın ikinci bölümü, Fuzulî'nin Leylâ ile Mecnun şiirinin İngilizce çevirisini kapsamaktadır. Sofi Huri'nin çevirisi, Fuzulî ve Leylâ ile Mecnun konusunda titiz bir çalışmanın ürünü olan başarılı bir çeviridir. Kitabın içindekiler: *Birinci Bölüm*: Leylâ ve Mecnun'un Tarihi. I. Fuzulî'nin Hayatı. II. Fuzulî'nin Eserleri. III. Mecnun Efsanesi. IV. Nizami'nin Leylâ ve Mecnun'u. V. Fuzulî'nin Leyla ve Mecnun'u. *İkinci Bölüm*: Leylâ ve Mecnun (Çeviren: Sofi Huri). Çeviren'in Notu. I. Bölümle ilgili notlar. II. Bölümle ilgili notlar. Bibliyografya. İndeks. A III 5092.

